

POLET

GLASILO KRŠČANSKE DELAVSKE MLADINE

MLADINSKA ZVEZA

J. S. Z. - LJUBLJANA

PRILOGA „DEL. PRAVICI“, 12. MARCA 1936

J. Jurač:

Delavec na odru

Zdi se mi potrebno, da spregovorimo nekaj o delavski kulturi sami. To iz več razlogov, od katerih je eden tudi ta, ker gotovi ljudje mislijo, da je vsako delavsko gibanje dolžno ostati zgolj pri svoji dnevni življenjski brigi, na kratko, držati se strogo strokovnega pokreta v nekem ožjem smislu: socialnega vprašanja. Pa je prav to zadnje tudi versko-čednostno, kakor tudi kulturno vprašanje delavstva in še marsikaj! Danes vemo, da se je delavec kulturno že močno dvignil. Je to v prvi vrsti sad njegovega lastnega prizadevanja po spopolnitvi tudi na tem polju, v veliki meri pa za to skrbi tudi njegova organizacija, ki prav radi tega, ker je izključno njegova, skrbi tudi za njegov kulturni dvig. Če se še vprašamo, zakaj to prizadevanje in skrb za kulturni dvig, potem moremo na to mirno odgovoriti, da to zahteva delavčeva notranjost, ki je utesnjena v mehanični ureditvi družabnega življenja, ki pa išče in razglablja o sebi in svojem razmerju do drugih prav zaradi te svoje zapostavljenosti. Če danes vpraša fant-delavec po Knjigi o življenju, če gre med rudarji želja po naši delavski družinski reviji, če se med delavstvom razpravlja dobra leposlovna knjiga, če pomislimo na knjižnico Delavske zbornice in izposojene knjige, potem vse to in še marsikaj priča o delavski samorasli vzgoji ter pravici do kulturnega življenja, v kolikor pač delavcu dopuščajo gnotna sredstva.

Veja v tem kulturnem udejstvovanju pa je tudi delavski oder. Tudi do tega ima delavec pravico! On, ki predstavlja v svetu ogromno maso, on, ki ima za seboj toliko borb, toliko idealizma, toliko hrepenenja, on, ki je danes tlačén in se bori iz tega modernega suženjstva z edino željo — priznajte me za človeka — on ima pravico, da dolžnost, da postavi na svetišče vsega človekovega dogajanja svoje lastno življenje!

Delavski oder!

Samo nekaj malega se je spregovorilo o njem po slovensko. Nič čudnega zato, da smo pri tem ostali zadaj, ker se nam na eni strani ni hotelo poglobitve, na drugi pa ni bilo potrebne in koristne besede. Toda delavec ne izgublja besed. Tudi ni pri njem praznega besedičenja; kar čuti, da mu bo v korist, tega se močno oklepa. Torej!

Mi imamo dolžnost, da izgradimo vsestransko in docela svoj delavski oder!

Kakšen naj bo? »Delavska pravica« je že enkrat zapisala, da naj bo naš oder »Glasilo evangeljskih nauk ter bojno sredstvo proletariata«. Že večkrat smo čuli, da je delavska igra povsem nekaj drugega kot kmečka, pa tudi — in to še bolj — meščansko-diletantska. Ako to dvoje ovržemo, potem smo z drugimi besedami zavrgli vso odrsko ropotijo, ki že čez 10 let straši po Sloveniji in ki je vrgla pojem o dobrem in ljudskem teatru na tla. Ali naj navedemo vso to kramo? Nič manj kakor 80% je slabih odrskih del med nami. Vse to je neka čudna zmes. Zdaj hoče »narodna igra«, da se smeješ teatrsko narejenemu prizoru, čez čas pa je treba v jok ob različnih »tragičnih« scenah. In naše diletantske veseligre, šaloigre, burke in komedije! Da, prav te so bile prvi grobokop dobremu teatru. Da bi sedaj mi delavci, ki nas mučijo čedalje težja in velika vprašanja, hodili še naprej na tej opolzki poti?! Neresna in ničvredna bi bila naša prizadevanja!

Delavcem na našem delavskem odru je že znano gibanje pri Ljudskem odru. Polagajo se nova tla. Tudi za naš delavski oder. Idejni voditelj tega pokreta je napisal v svoji knjigi »Pravi ljudski oder« sledeče: »Če živimo v socialnem pogledu v znamenju borbe, bo tudi igra izzvenela več ali manj v bojno sredstvo za pravičen družabni red, v klic za osvajanje in vzgajanje množic in v svarilo krivičnikom.« In še: »Med krščanskim delavstvom se morajo pojaviti močne igralske zajednice, saj ima delavska mladina za to še več možnosti in priložnosti kakor kmečka.« Tako prof. N. Kuret. Mislim, da se takemu pokretu lahko pridružimo, to že s tega stališča, ker nudi našemu odru tvarine, ki odgovarjajo našim prizadevanjem. Zato bi bilo sprva nujno, da se vse igranje

podredi skupnemu vodstvu, ki ga naj ima pri nas Mladinska zveza, ki naj bi bila v stikih z Ljudskim odrom. Le na ta način bomo izpeljali po naših delavskih krajih dobro delavsko igro. Seveda, tako vodstvo pa bi morali resno upoštevati vsi odri, katerim bi vodstvo nudilo za vsako leto primerno odrsko tvarino.

Razen delavskih iger bi naši odri nujno rabili skupne odrske nastope in to za različne prilike in namene. Že delavsko gibanje samo je nekaj kolektivističnega, zato so prav primerni in celo nujni taki skupni nastopi, ki s svojimi govorskimi zbori in prizori dajejo čestokrat mnogo več kakor druge igre. Seveda, najprej je treba dobiti primerno tvarino tudi tu, ki bi se potem prav tako poslala vsem odrom.

Nekaj besed še o igranju samem. Igralec in igrski vodja! Vedita, da novo delo pri našem odru ni v ničemer enako z običajnim igranjem prejšnjih let. Imejta odslej vedno pred očmi:

čim popolnejše razumevanje stvari —

skrb za dobro odrsko podajanje —

skrb za čim večji uspeh pri gledalcu.

Vse to pa zahteva mnogo resnosti, mnogo resne volje, pa če je igra socialna drama, ali komedija za predpust. Da še komedija! Veselja smo potrebni! Toda razumimo vendar, da veselje ni tu samo zaradi golega veselja in da ima dobra komedija v ozadju zopet mnogo koristnega za vse. Prave duhovne koristi iščimo povsod, pa bomo kmalu bolje razumeli naše igranje.

Z igranjem pa je v zvezi lepo razširjeno kritikarstvo. Poglavje zase! Razumno, skrbno, objektivno ter vestno ocenjevanje je na mestu in vsakdo upošteval! Različnim razpravljanjem in »strokovnjaško« napihnjnim pa obrnimo — hrbet.

Ob tej priliki, ko je uredništvo želelo ta spis, naj mi bo dovoljeno, da odgovorim gospodu K. G., ki mi je dal v Slovenskem domu javen nasvet ob priliki objektivne ocenitve »Božične igre«, ki jo je igrala Mladinska zveza v Celju. Gosp. K. G. pravi, naj prizanesem (na odru namreč) »z raznim filozofiranjem in socializiranjem, ker teh stvari smo polni že iz dnevnega življenja in ni da bi nas mučili še v gledališki dvorani«. »Filozofiranje« dënimo kar na stran. Nekaj drugega pa je »socializiranje«. V kolikor že nisem odgovoril v spisu, kakor tudi s citatom N. Kureta, pristavim še tu: Ali nimamo polnih ušes n. pr. o upodablajočih umetnikih, kako jim slaba prede in vendar bi bilo nesmiselno, če bi kdo trdil, da je odveč objaviti razgovor z Jakopičem! Celó na oder je treba s tako sramoto! Ali Katoliška akcija! Vsak dan slišimo o njej! Pa naj potem zamerimo tistim, ki jo »vlečejo« še na oder? Potem pa naj pustimo vnamar delavsko vprašanje na odru samo zaradi tega, ker imamo polna ušesa o tem že v vsakdanjem življenju?! Povemo, da le takrat, ko bo »vsakdanje« življenje to vprašanje rešilo, le takrat bomo tudi »socializiranje« na odru opustili! Sicer pa razumemo — občinstvo! Dobršen del občinstva bi rad hodil še naprej po starih kolesnicah, zato jim novo nič kaj ni mar, posebno če je navdahnjeno s socializmom. In vendar ne kaže, da bi zaradi teh opustili n. pr. Boštjana iz predmestja, vkljub temu, da to, kar se v igri dogaja, vidimo in čujemo vsak dan, na eni strani v tovarni, na drugi pa v cerkvi. Pa bo vendar v bodoče najbrž drugače, kajti teater mora biti vendar nad običajnim občinstvom, ki ne zasluži nobenega zagovornika. »Socializiranje« pa delavski odri najbrž ne bodo kar tako opustili, saj so z njim šele začeli in kakor kaže, ga bo na odru vedno več!

Zaključujem.

Slovenski kulturi na splošno more le koristiti, da se delavec, ki je več ali manj prepričan svojim močem in razumu, dvigne čimbolj v kulturnem življenju. Merilo v tem dviganju bo tudi delavski oder, kateremu bomo služili z ljubeznijo, pa tudi s trdo in ostro besedo!

Strta človeška srca

Skoraj vsak dan slišimo ali beremo, da je ta ali oni brezposelni obupal nad življenjem in skočil pod vlak ali v vodo in s tem končal svoje bedno življenje, ki zdaleka ni odgovarjalo človeškim in božjim zakonom. Zakaj vse to? Zakaj se več ne upošteva socialna zakonodaja? Zakaj so spreobrnilli stavek, ki ga je govoril Bog že Adamu: »V potu svojega obraza si boš služil kruh,« sedaj pa: »V potu svojega obraza služiš kruh drugim, ne sebi.« Ko se je oni dan neki tak obupanec, ki je skočil v vodo in se ni takoj potopil, pokazal na površju, je krik-

nil na pomoč, ker je začutil klic po življenju. Hoteli so mu pomagati, a on je vedel, da mu prinese rešitev le prejšnje trpljenje in lakoto. Zato se je rajši izročil hladnim savskim valovom. Tako mlado, življenja žejno srce, ki pričakuje od življenja vsega najboljšega, pa mora kot žrtev kapitalizma umreti tako žalostne smrti.

Kako vam je pri srcu, vi nesrečniki, ki stojite pri tračnicah, da se vržete pod vlak, ker ste ljudje kakor drugi, ki vam je dal Bog enako pravico do življenja kot drugim, pa vendar ne morete živeti,

ker vam današnja družba ne da kruha

ali morda ne pomislite, da bo prišel dan, ko bo zmagoval Kristus s svojimi načeli o človeški družbi in postavil človeka zopet na mesto, kamor spada. Takrat ne bo več treba iskati tračnic in valov, ampak bomo prav cenili svoje življenje. Skušajmo pomagati z vsemi silami, da ta čas pride čim prej in skrajša težke dneve današnjemu velikemu trpljenju delovnega človeka.

Francka Bergant.

Mladini zaščito

V naši soc. pol. zakonodaji imamo več stvari, ki se do danes prav v majhni meri, ali pa sploh ne izvajajo. Tako pravi § 9. zak. o zašiti delavcev, da mladoletni delavci pod 16. letom starosti nikoli ne smejo biti dalje zaposleni nego 8 ur na dan. Vendar je splošno znano, da se to posebno v obrtni nič ne upošteva, še celo več, vajenci morajo delati dalj kot delavci, ki so v teh delavnicah zaposleni. Namesto 8 ur morajo delati 10-12, poleg tega pa se jih sili k delu tudi ob nedeljah in praznikih.

Po zadnjih statističnih podatkih imamo pri nas v Sloveniji 8346 vajenk in vajencev. Vsak deseti delavec, ki je zavarovan pri OUZD je vajenec.

Da bi mogli sami uveljaviti to, kar jim daje zakon, je nemogoče. Tu morajo pričeti drugi faktorji, prvenstveno del. strok. organizacije. Saj so to vendar po večini, tako vajenci kot vajenke, otroci delavskih staršev, ki nimajo sredstev, da bi jim mogli nuditi boljšo izobrazbo.

Mladina poroča o svojem delu

Radomlje. Skupina Mladinske zveze uprizori v nedeljo, 15. marca ob 3 popoldne v dvorani gosp. Sršena dramo v štirih dejanjih: »Dome. Pred igro poje kvintet pevskega zbora »Dretac štiri narodne pesmi pod vodstvom organista Joška Prusa.

Tovariši in tovarišice! Zavedajmo se, da smo delavci. Da smo zavedni obiskovalci prireditev, ki so res delavske in naše. Tovariši! Ako si že pritrzam kakšen dinar za zabavo, ga nesimo naši Mladinski zvezi. Zato v nedeljo vsi v Radomlje.

Toliko pa v vednost tistim gospodom, ki jim Mladinska zveza ni všeč, da silijo z glavo skozi zid, ako mislijo, da jo bodo uničili. Mladinska zveza ni jesensko listje, ki ga odnese vsaka sapa, ampak je ob vsakem sunku od strani gotovih gospodov še bolj trdna in odločna. Zaenkrat naj bo dovolj, ako pa bo treba, bomo pa spregovorili še kaj več.

Leše. Že dalj časa smo se pripravljali, da skličemo sestanek naše krajevne skupine MZ. Ob zelo številni udeležbi se je ta vršil v nedeljo popoldne 1. marca. Kot zastopnik centralne MZ se ga je udeležil tov. predsednik Rozman. V svojem poročilu nam je lepo orisal naloge in delo naše delavske kulturne organizacije MZ. Težave imamo v tem, ker nimamo na razpolago primerne prostora za sestanek in prireditve. Upamo, da bomo tudi to oviro prebrodili, saj je v nas veliko dobre volje in korajže. Ker sami v svoji sredi nimamo govornikov, se je izrazila želja, da bi centrala večkrat poslala med nas tovrste iz Ljubljane in drugih krajev, ki so v teh vprašanjih že bolj podkovani.

Mladinska zveza Celje. Z občnim zborom naše Mladinske zveze smo bili, kljub mali udeležbi, v splošnem zadovoljni. Delovanje Mladinske zveze v prvem letu svojega obstoja se je zrcalilo v udeležbi na delavskih taborih, v sestankih in javnih nastopih. Novi odbor, ki je bil izvoljen, bo v novi poslovni dobi gledal predvsem na ojačanje kakor na zunan tako na znotraj. Predsednik je postal tov. Mirnik France, tajnik tov. Petelinšek Lojze, blagajnik pa tov. Videčnik Aleksander. Kot odbornika sta bila izvoljena tovarišica Gregorič ter tovariš Ross. Občnega zbora se je udeležil tudi tov. Fajfer

Vsem skupinam: Zadnje dni ste pre-jeli »Iskro«, ki jo izdaja ljubljanska krajevna skupina. Opozarjamo prav vse, da uredništvu pišejo svoje mnenje o njej ter vabimo vse, ki ste naši, k sodelovanju. Prosimo pa tudi, če vam je mogoče pridobiti kakega naročnika. Upamo, da je krajevna skupina z izdajo »Iskre« ustregla in pričakujemo, da bo našla pri nas vreden odziv.

Pa tudi oblast bi morala izvajanju zakonitih predpisov polagati več pažnje. Pravilno bi bilo, da se vsakogar, ki bi od vajenca zahteval več kot osemurno delo kaznuje. Že zdravstveni razlogi govorijo zato, da se mladine ne sme izrabljati k preokrasnemu in prekomernemu delu. Ako je za odrasčenega človeka dovolj osem ur dela na dan, je za mladega to toliko bolj. Ako hočemo imeti zdrav delavski naraščaj, je treba za njegov vzgojo in zdravje tudi skrbeti. Zdravniki bi tu lahko marsikaj povedali in bi tudi zaleglo. Pa v tem pogledu vsaj pri nas ni nikogar, ki bi pokazal že posledice tega izkoriščanja naše delavske mladine.

Vero in zaupanje v oblast bomo dali mladini le tedaj, ako se bo to, kar je v zaščito njenega življenja in zdravja, spoštovalo in izvajalo. Morda je sedaj zato še čas...

iz Ljubljane. Takšnih fantov in take besede rabi naš pokret! Člani in članice, ne pozabimo, kar smo slišali, gre za našo korist in korist vsega krščanskega socialističnega pokreta! — Z božjo in našo pomočjo na delo!

Zagorje. Na seji odbora MZ, katera se je vršila v torek, dne 3. marca t. l., se je razpravljalo marsikaj, kar je naši skupini potrebno.

Ustanovili bomo sportni odsek, kateri bo gojil turisticke. V okolici Zagorja je na izbiro krasnih izletov, kratkih ali daljših, kakor: Kum, Sv. Piana, Sv. gora, Mrzlica, Limbarska gora, Čemšenjska planina in druge. Po možnosti bo sportni odsek gojil tudi lahko atletiko, tako da bodo fantje imeli poleg duševne hrane tudi telesno vzgojo. — V zdravem telesu, zdrav duh! — Kot voditelja tega odseka smo določili tov. Jožeta Lombarja in Alojza Benegalija, oba navdušena turista in sportnika.

Ustanovili bomo tudi vaješki odsek, o katerem bomo podrobneje sporočili v »Del. Pravici«.

Določili smo tudi natančnejše podrobnosti o »Krekovi proslavi«, katera se je tudi že vršila v nedeljo, dne 8. marca, s pestrim sporedom in ob obilni udeležbi občinstva.

Proslava je pravo dobro uspela, za kar gre hvala g. župniku Markežu Francetu, kateri je proslavo vodil, in vsem, ki so sodelovali.

Igrali bomo tudi igro: »Boštjan iz predmestja«, za kar se že vrše priprave.

Tovariši! 43 nas je in pridružujejo se še novi člani. Tako vidimo, da naše delo ni zastoj, v nas je bodočnost. Od meseca avgusta imamo že 19 sestankov, kar priča o našem delu. Igrali smo dve igri: »Amass«, »Pri kapelici« in priredili »Krekovo proslavo« — in vse to ni bilo brez truda. Le s korajžo naprej ne glede na ovire in zapreke. Bodimo zvesti in vredni Krekovi učenci. K napredku nam pomagaj Bog! K. M.—kar.

DELA VSKI ODER. Delavci moramo biti samobitni tudi v našem igranju. Mnogo koristnega o tem bomo dobili v reviji »Ljudski oder«, brez katere ne smo biti nobena naša skupina.

Delavska kultura

Proslava 70letnice rojstva dr. Kreka

Mariborsko delavstvo, organizirano v Jugoslovanski strokovni zvezi, proslavlja sedemdesetletnico rojstva svojega velikega vodnika dr. Jan. Evang. Kreka v nedeljo, 15. marca, na sledeči način:

1. Ob osmih skupna sv. maša v frančiškanski cerkvi.

2. Ob pol devetih zborovanje, občni zbor ekspozitive JSZ s sledečim dnevnim redom: a) odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora; b) poročila: tajnika, blagajnika, predsednika in nadzorstva; c) predlogi in sklepi; d) slavnostni govor na delo in zasluge pokojnega dr. Janeza Evang. Kreka. (Govornik iz Ljubljane.)

Popoldne ob 5. uri se uprizori delavska drama »Boštjan iz predmestja«. Vstopnina: sedeži 10, 8 in 6 din; stojišča 3 din.

Oboje, tako dopoldansko zborovanje kakor popoldanska predstava, se bo vršilo v dvorani Zadrुžne gospodarske banke (palača pred frančiškansko cerkvijo).

Delavci in delavke, prijatelji krščanskega delavstva, udeležite se tako dopoldanskega zborovanja, da slišite, kaj vse je storila organizacija za dobrobit delavstva, kakor popoldanske predstave, da vidite, kaj zmore delavec tudi v kulturnem delu. Žrtvujte ta dan spominu našega največjega delavca dr. Jan. Evang. Kreka, njegovi krščansko-socialistični delavski organizaciji, Jugoslovanski strokovni zvezi, in s tem pripomorete k časti in rasti svojega delavskega rodu.

Načelstvo JSZ, ekspozitive v Mariboru.

† Jožetu Rutarju — za god

Od Marije Zamorske so v tihi noči zvonovi zajokali,
v bridkem trpljenju so zatrepotali
in s trepetanjem so spele besede:

»Šel je stric...«

Sklonil sem glavo v težki boilesti in zaplakal.

Zrušil se je hrast na zemljo,

hrast, ki je najhujšim viharjem moč drobil,

hrast, ki je dvigal slabejše krog sebe,

vodnik neštetim potnikom v višave.

Noč je prišla.

Temna noč za delovnim večerom,
kot mnogokdaj; z njo prišel je Gospod
kakor dih ter svo je vzel v nebo.

Žalost našla pot je do srca,
ga napolnila in v njem ostala.

Sklonil sem glavo v težki boilesti

in z jokom v duši pomolil:

Gospod, prižgi mu večno luč in večni mir mu daj!

Večni, večni mir!

Janez Mohar.

Razne zanimivosti

Strokovno šolstvo. — V letu 1934-1935 smo imeli pri nas v Sloveniji 61 občin, 8 strokovnih in 12 trgovsko nadaljevalnih šol, katere je obiskovalo 5561 učencev. Učiteljev je bilo 447. Velik del vajencev, lahko trdimo, da nad 40% pa ni imelo prilike, da bi posečalo obrtno nadaljevalno šolo, ker so le-te samo v krajih z velikim številom vajencev. Skrbeti bo treba, da dobijo potreben pouk tudi vsi ostali.

Evropi ne zadostuje, da gleda v kinematografske slike z abesinskega bojišča, ampak je poslala v Abesinijo francoskega radijskega reporterja (prenašalca), da bo za Evropo preskrbel po radiu pravi pravcati zvočni prenos afriškega klanja. Tako bo Evropa lahko udobno v naslonjačih in ob kaminih poslušala prijetno topovsko in strojniško glasbo in smrtne krike iz daljne Afrike... To bo zabaval Saj je 1918. leto že tako daleč, da smo že vse pozabili in je treba spomine spet osvežiti!

Tunel pod Londonom. Londonski listi poročajo o načrtu za zgraditev ogromnega podzemnega tunela pod londonskim Cityjem. Tunel naj bi razbremenil velikanski promet v središču angleške prestolice. Začel naj bi se pri Charing crossu, imel bi številne odvodne tunele, ki bi tekli pod glavnimi londonskimi ulicami. Ta tunel bi tudi zelo prav prišel kot zavetišče v primeru letalskega napada.

Te dni bo naša književna založba »Krekova knjižnica« poslala vsem krajevnim skupinam MZ in JSZ prospekt za leto 1936. — Razvijte agitacijo in pridobivajte novih naročnikov za to našo delavsko kulturno ustanovo.

